

**DANI MARIJE JURIĆ ZAGORKE 2024.
ZAGREB, 19.-24. STUDENOG 2024.**

A conceptual image featuring two hands against a black background. The upper hand is covered in dark, sharp thorns, while the lower hand has a fresh, bloody wound on the index finger, symbolizing pain and violence.

**NASILJE,
INSTITUCIJE, ROD:
IZAZOVI I PERSPEKTIVE**

Centar za ženske studije, Zagreb, u suradnji s Odsjekom za komparativnu književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Odjelom za komunikologiju, medije i novinarstvo Sveučilišta Sjever organizira književno-znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem pod nazivom: „Nasilje, institucije, rod: izazovi i perspektive“ koji se održava u sklopu Dana Marije Jurić Zagorke 22. i 23. studenoga 2024. u Zagrebu, u prostorijama Centra za ženske studije/Memorijalnog stana Marije Jurić Zagorke, na Dolcu 8 u Zagrebu.

DANI MARIJE JURIĆ ZAGORKE 2024.

—

Znanstveno-književni skup s međunarodnim sudjelovanjem

NASILJE, INSTITUCIJE, ROD: IZAZOVI I PERSPEKTIVE

Zagreb, 22. – 23. studenoga 2024.

U sklopu 18. dana Marije Jurić Zagorke, tema ovogodišnjeg skupa je „Nasilje, institucije, rod: izazovi i perspektive“. Slijedeći tradiciju znanstvenih skupova koji se od 2007. kontinuirano održavaju u sklopu Dana Marije Jurić Zagorke, izlaganja su tematski okupljena oko aktualnih društvenih fenomena i zbivanja, s posebnim naglaskom na rodne i ženske aspekte istraživanih predmeta ili istraživačkih pozicija.

Tema ove konferencije je, nažalost, iznimno aktualna i relevantna u današnjem društvu u kojem se suočavamo s brojnim izazovima vezanim za pitanja roda, nasilja i uloge institucija.

Rodno uvjetovano nasilje temelji se na socijalnim konstrukcijama roda i obuhvaća različite oblike, uključujući fizičko nasilje, seksualno nasilje, emocionalno i psihičko zlostavljanje, ekonomsko nasilje te nasilje u obliku kontrole ili prisile, a koje se događa na temelju rodnog identiteta ili spola. Žrtve rodno uvjetovanog nasilja prema statistikama najčešće su žene, posebno one koje pripadaju marginaliziranim zajednicama, a počinitelji su najčešće intimni partneri. Rodno uvjetovano nasilje proizlazi iz duboko ukorijenjenih društvenih normi, stereotipa i nerazmjera moći. Kulturološki, ekonomski i politički faktori također igraju ulogu u perpetuiranju ovog nasilja. Posljedice rodno uvjetovanog nasilja mogu biti izrazito ozbiljne te uključuju fizičke ozljede, emocionalni stres, depresiju, anksioznost te dugoročnu patnju za žrtve i njihove obitelji. Rodno uvjetovano nasilje trajno razvojno koči cijelo društvo i može imati ozbiljan utjecaj na velik broj društvenih procesa, uključujući ekonomske i zdravstvene aspekte.

Osim interpersonalnog nasilja, postoji institucionalno nasilje, također poznato kao sistemsko nasilje ili strukturalno nasilje, a odnosi se na oblik nasilja koji proizlazi iz nefunkcionalnih ili nepravednih institucionalnih struktura, politika ili procesa u društvu. Ova vrsta nasilja može biti manje očigledna od interpersonalnog nasilja, ali može imati ozbiljne negativne posljedice za pojedince i zajednice. Neki su primjeri institucionalnog nasilja sustavna diskriminacija, kršenje ljudskih prava, nepravedno tretiranje i opstrukcija pristupa resursima, pravdi ili uslugama, nepravedni zakoni i politike, nejednakost u pristupu obrazovanju, zdravstvu i zapošljavanju, zlostavljanje u zatvorima, nepravedni pravosudni postupci itd. Također, diskurzivne interpelacije subjektivnih pozicija, implicitne pristranosti te pitanja epistemičkih nepravdi pokazuju da se institucionalno nasilje može događati i u školskim, akademskim i znanstvenim ustanovama.

Borba protiv rodno uvjetovanog nasilja zahtijeva holistički pristup koji uključuje edukaciju, promociju rodne ravnopravnosti, znanstveno-istraživački rad, jačanje zakonodavstva i pružanje podrške žrtvama. Organizacije civilnog društva, vlasti te zajednica igraju ključnu ulogu u prevenciji i suzbijanju ovog oblika nasilja. Suočavanje s institucionalnim nasiljem zahtijeva sustavne promjene u institucijama i zakonima, kao i podizanje svijesti i mobilizaciju građana.

U vezi s krovnom temom skupa – Zagorkinim životom i djelom, posebno pozivamo priloge koji u središte interesa stavljaju upravo tu temu. Zagorka je u svom životu i radu često bila žrtvom interpersonalnog nasilja u roditeljskom domu i u braku te institucionalnog nasilja, često upravo rodno uvjetovanog nasilja na radnom mjestu i u kulturnoj javnoj sferi, od prisilne izolacije u „posebnoj sobi“ tijekom angažmana u Obzoru do brojnih slučajeva zlostavljanja i vrijeđanja koje je redovito pratila eksploatacija uspjeha i popularnosti njezinih djela. Uvijek buntovna i hrabra, Zagorka je te slučajeve detaljno opisala u svojim autobiografskim tekstovima, a to je iskustvo upotrijebila i u kreiranju borbenih junakinja svojih romana koje se također neumorno suprotstavljaju rodno, klasno i nacionalno uvjetovanom nasilju koje ponekad dolazi od mizoginih muškaraca, ali i autoritarnih žena, ponekad od represivne države i drugih institucija, a najčešće u obliku maskuline figure koja u sebi ujedinjuje obje vrste nasilja.

DANI MARIJE JURIĆ ZAGORKE 2024.

Književno-znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem

ROD I MEDIJI: OD REPREZENTACIJE DO KONSTRUKCIJE ZBILJE

Zagreb, 22. – 23. studenoga 2024.

PROGRAM

PETAK • 22. 11. 2024.

Centar za ženske studije/Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke, Dolac 8, Zagreb

9.30 – 10.15 **MODERIRA: Maša Grdešić**

Danijela Paska: *Odnos tehnokratskog modela medicinske skrbi pri porodu i opstetričkog nasilja*

Višnja Pentić: *Iluzija izbora: Dva pogleda na pobačaj u hrvatskom dokumentarnom filmu*

Andrea Andelinović: *Rodno i etničko nasilje u romanu „Sporedan detalj“ Adanije Shibli*

10.15 – 10.45 **Diskusija**

10.45 – 11.30 **Pauza**

11.30 – 12.15 **MODERIRA: Suzana Coha**

Tonči Gabelić: *Jučer, danas i sutra: Medijsko izvještavanje o femicidu*

Nikolina Orešković: *Između etike i senzacionalizma: analiza izvještavanja o femicidu na portalima večernji.hr i jutarnji.hr 2023.*

Draga Gajić: *Medijsko izvještavanje o femicidu na portalu Klix.ba*

12.15 – 12.45 **Diskusija**

12.45 – 15.00 **Pauza za ručak**

15.00 – 16.00 **MODERIRA: Maša Grdešić**

Kiša Bizović Grgas: *Privlačne, Ali Okrutne: „mean girls“ u romanima „Stanarka napuštene kuće“ i „Opatija Northanger“*

Lucas Legović: *Fenomen Disneyevih princeza i rodno uvjetovano nasilje*

Nava Galović: *Problematika feminističkih praksi u internetskoj kulturi 21. stoljeća*

Tihana Hren: *Štetni utjecaji šala o seksualnom nasilju*

16.00 – 16.30 **Diskusija**

SUBOTA - 23. 11. 2024.

Centar za ženske studije/Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke, Dolac 8, Zagreb

- 10.00 – 10.45 **MODERIRA: Sandra Prlenda**
Neda Novosel: *Brakorazvodna parnica Matray-Jurić u kontekstu ugarskoga sudskog sustava (Što otkrivaju mađarski arhivski dokumenti)*
Lilla Trubics: *Rekonstrukcija bračnih godina u Zagorkinom romanu „Kamen na cesti“*
Goran Krapić: *Ulomci Zagorkina romana „Kamen na cesti“ i flanimiranje kao poticaj za međupredmetno povezivanje*
- 10.45 – 11.15 **Diskusija**
- 11.15 – 12.15 **Pauza**
- 12.00 – 12.45 **MODERIRA: Anita Dremel**
Biljana Oklopčić i Beatriz Brkić: *Kako su „neuke ženske glave držale tri ugla kuće“: instrumenti rodne (ne)moći u Zagorkinom romanu „Vladko Šaretić“*
Monika Jurkovic: *Benigna i maligna agresija na primjeru romana „Malleus Maleficarum“ Marije Jurić Zagorke i romana „Rogus“ Ivane Šojat*
Julijana Kovačević-Kotorić: *Rodno uvjetovano nasilje i književna ekspresija u djelima „Grička vještica“ Marije Jurić Zagorke i „Anikinih vremena“ Ive Andrića*
- 12.45 – 13.15 **Diskusija**
- 13.15 – 14.30 **Pauza**
- 14.30 – 15.30 **MODERIRA: Lidija Dujić**
Emanuela Herceg: *Elementi mizoginije i feminizma u Držićevim djelima*
Mirela Berbić-Imšinić: *Rod i nasilje: romani i pripovijetke Ive Andrića*
Tea Rogić Musa: *Proza jeze: „Medaljoni“ Zofije Nałkowske*
Petra Kober: *Rodno i institucionalno nasilje u romanima Alena Bovića: „Ne plači stara, to je od batina“*
- 15.30 – 16.00 **Diskusija**

PROGRAMSKI ODBOR SKUPA:

dr. sc. Lidija Dujić, dr. sc. Anita Dremel, dr. sc. Maša Grdešić, dr. sc. Suzana Coha, mr. sc. Sandra Prlenda, Ana Zbiljski

SAŽECI

PETAČ • 22. 11. 2024.

Centar za ženske studije/Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke,
Dolac 8, Zagreb

DANIJELA PASKA

Odnos tehnokratskog modela medicinske skrbi pri porodu i opstetričkog nasilja

Zdravlje žene i njezina reprodukcija oduvijek su u središtu politike, ekonomije, društvenih borbi i odnosa moći. Porod, duboko i transformativno iskustvo na individualnoj razini, sve više postaje domena u kojoj se objektivizira te podliježe mnogobrojnim medicinskim intervencijama. U mnogim javnim bolnicama diljem svijeta, pa tako i u Hrvatskoj, skrb rodilje pri porodu okarakterizirana je tzv. tehnokratskim modelom medicinske skrbi (Davis-Floyd, 2003). Medikalizacija rađanja i usvajanje tehnokratskog modela u javnim bolnicama postali su rašireni, što na različite načine utječe na reproduktivno zdravlje žena te odnos prema pacijentici. U hrvatskom javnom zdravstvenom sustavu u posljednjih nekoliko desetljeća bilježi se značajan porast medikalizacije poroda. Tehnokratski model rađanja postao je norma u mnogim javnim bolnicama, utječući na iskustva i ishode poroda za žene, a naposljetku rezultira iskustvima opstetričkog nasilja – zlostavljanja, fizičkog, psihičkog i verbalnog nasilja nad rodiljom. Tehnokratski model rađanja karakterizira oslanjanje na tehnologiju i medicinske intervencije za upravljanje porodom, vodeći se temeljnim načelom separacije tijela i uma te objektivizacije pacijentice kao (reproduktivnog) stroja. Ovaj model daje prioritet standardizaciji, učinkovitosti i kontroli, što često dovodi do normaliziranih praksi kao što su Kristellerov zahvat, epiziotomija i drugi, a koji se najčešće ne doživljavaju kao oblik nasilja, već kao „pravilo struke“. U ovom izlaganju prikazat će se odnos tehnokratskog modela medicinske skrbi i nasilja (rodno uvjetovanog i opstetričkog nasilja) prema pacijenticama analizirajući proživljena iskustva žena – rodilja u javnim bolnicama u Hrvatskoj. Ova analiza temelji se na istraživanju provedenom u svrhu pisanja doktorske disertacije pod naslovom „Kultura šutnje i medikalizacija ženskog iskustva: kulturnoantropološka analiza diskursa reproduktiv-

nog zdravlja žena". Svrha izlaganja je analizirati odnos institucionalne moći, normaliziranih medicinskih praksi temeljenih na tehnokratskom modelu skrbi, te opstetričkog nasilja proizašlog iz kulturalnog i strukturalnog nasilja unutar patrijarhalne društvene strukture.

VIŠNJA PENTIĆ

Iluzija izbora: Dva pogleda na pobačaj u hrvatskom dokumentarnom filmu

Izlaganje će ponuditi analizu ideoloških pozicija i njima perpetuiranog diskurzivnog nasilja u dvama kratkometražnim dokumentarnim filmovima nastalim u Hrvatskoj krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća. U svom diplomskom filmu „A B“ (Zagreb film, 1977.), koji je na Festivalu dokumentarnog i kratkometražnog filma u Beogradu 1978. godine osvojio srebrnu medalju, Ljubica Janković bavi se temom pobačaja i ženskog ustavnog prava da njime ciljano prekine trudnoću. Koristeći isključivo opservacijsku metodu bez naracije, autorica portretira neimenovanu mladu ženu koja odlučuje pobaciti. S druge pak strane, scenarist i redatelj Petar Trinajstić u desetominutnom filmu „A ljudi ko ljudi“ (Jadransko film, 1979.) kao protagonisticu postavlja ženu s invaliditetom koja je svojedobno odlučila roditi te metodom intervjua donosi priču o tome kako je postala majka djevojčice unatoč protivljenju okoline. Ova dva hrvatska filma, koristeći posvema različite filmske prakse i metode, utjelovljuju radikalno suprotstavljene svjetonazorske pozicije o pravu žena da same odlučuju o svom tijelu te dokumentiraju društvene narative kojima im se pravo na izbor eksplicitno ili implicitno uskraćuje.

ANDREA ANĐELINIĆ

Rodno i etničko nasilje u romanu „Sporedan detalj“ Adanije Shibli

Roman „Sporedan detalj“ palestinske autorice Adanije Shibli iz 2017. godine progovara o rodnom i etničkom nasilju suprotstavljajući dva narativa: prvi se odvija tijekom povijesnoga razdoblja Nakbe, prvotnog izraelskog razvlaštenja i etničkoga čišćenja Palestinaca iz današnjega Izraela te prikazuje otmicu, silovanje i ubojstvo neimenovane Beduinke, a drugi dio romana smješten je u suvremeni Izrael u kojemu palestinska novinarka pokušava rasvijetliti činjenice ovoga „sporednoga detalja“ te ju i samu ubijaju izraelski vojnici. U romanu se prošlost i sadašnjost prikazuju kao fragilne konstrukcije kojima upravlja i koje ispisuje dominantni diskurs – u ovome slučaju izraelski, i to se čini sistemskim institucionalnim nasiljem usmjerenim prema Palestincima, njihovoj kulturi i njihovim uspomena. Pripovjedačica drugoga dijela romana otkriva fragmente ovoga nasilja tijekom svoga ilegalnoga istraživačkoga putovanja po suvremenom Izraelu – njegovim cestama i naseljima koja skrivaju tragove

nekadašnjih, po njegovim muzejima koji *ab ovo* kreiraju kulturu i povijest utemeljenu na prešućivanju i poricanju. Pokušavajući doći do detalja o ubijenoj Beduinki, pripovjedačičin nam put objelodanjuje činjenicu da je prošlost, ali i sadašnjost pripadnika marginaliziranih društvenih skupina uvijek nužno nedorečena te da su pokušaji da se ona ispriča još uvijek podložni cenzuri i kazni. Cilj je ovoga izlaganja prikazati načine na koje je povijest, konkretno u romanu ženska i palestinska povijest, prisilno marginalizirana i preispisana u korist izraelske sadašnjosti i budućnosti te na koji način rodni i etnički aspekti identiteta omogućavaju specifične vrste ugnjetavanja i nepravde, a koje su često izostavljene iz velikih historijskih narativa.

TONČI GABELIĆ

Jučer, danas i sutra: Medijsko izvještavanje o femicidu

Najekstremniji oblik nasilja nad ženama, femicid, sve je prisutniji u Hrvatskoj te je, sukladno tome, sve češći predmet izvještavanja u mediji. Tijekom 2023. zabilježeno je devet ubojstava žena koja su uslijedila kao rezultat nasilja intimnih partnera (Bonacci Skenderović, 2024). Unatoč izmjenama Kaznenog zakona prema kojima je femicid postao zasebno kazneno djelo, slučajevi rodno uvjetovanog nasilja u Hrvatskoj i dalje su prisutni. Pritom, posebnu pažnju treba pridati medijskom izvještavanju o femicidu koje se katkada kosi s osnovnim etičkim načelima struke, ali i preporukama udruga civilnog društva te Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova (2019). Slijedom Giddensove (1992) teorije o medijskom odrazu odnosa moći između muškaraca i žena, temeljni je cilj ovog istraživanja bio utvrditi na koji su način mediji izvještavali o femicidu u periodu od 1. siječnja 2023. do 30. rujna 2024. Tekstovi objavljeni na četirima najčitanijim hrvatskim novinskim portalima podvrgnuti su detaljnoj analizi sadržaja, pri čemu je poseban naglasak stavljen na identifikaciju (ne)etičnosti u izvještavanju. Rezultati istraživanja ukazuju na to da su analizirani mediji lišeni temeljnih etičkih načela u vidu otkrivanja identiteta žrtve, korištenja senzacionalističkih naslova i objavljivanja nagađanja i pretpostavki. Isti rezultati mogu poslužiti kao podsjetnik medijima na temeljne postulate.

NIKOLINA OREŠKOVIĆ

Između etike i senzacionalizma: analiza izvještavanja o femicidu na portalima večernji.hr i jutarnji.hr 2023.

Femicid je postao je česta tema medijskog izvještavanja, a s obzirom na važnost medija u oblikovanju percepcije javnosti, ključno je pitanje kako oni izvještavaju o ovako osjetljivim temama. U svom diplomskom radu propitivala sam uspijevaju li novinari očuvati dostojanstvo žrtava

femicida dok istodobno trebaju podizati svijest o rodno uvjetovanom nasilju ili u potrazi za čitateljima, odnosno klikovima, pribjegavaju senzacionalizmu i kršenju osnovnih etičkih smjernica. U Hrvatskoj, osim u godišnjem izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova nema recentnih istraživanja o načinu na koji mediji izvještavaju o femicidu, a strana istraživanja pokazuju da mediji često opravdavaju femicid uokvirujući ga kao „gubitak kontrole“ ili „ubojstvo iz ljubomore“, ne prepoznaju ga kao dio šireg problema, rijetko ga stavljaju u kontekst kršenja ženskih prava, a usudila bih se reći – ljudskih prava. Trenutačna situacija u Hrvatskoj bit će predstavljena kroz rezultate kvantitativne analize sadržaja svih tekstova objavljenih na portalima večernji.hr i jutarnji.hr u 2023. godini. Rezultati pokazuju da se tema najčešće obrađivala kroz formu vijesti i izvještaja – što nam to govori? Večernji.hr je femicidu posvetio dvostruko više pažnje nego jutarnji.hr, a pokušat ću objasniti zašto. Najviše se izvještavalo o slučaju femicida u Osijeku te ću objasniti zašto je baš taj slučaj privukao najviše medijske pažnje i što je bilo dobro, a što loše u izvještavanju te istražuju li novinari je li nasilje bilo ranije prijavljivano, prenosi li se iznenađenje ako nije, prezentira li se femicid kao bračna svađa, izvještava li se o žrtvama stereotipno, otkrivaju li se identiteti žrtve i počinitelja...

DRAGA GAJIĆ

Medijsko izvještavanje o femicidu na portalu Klix.ba

Femicid kao najteži i najsvirepiji oblik rodno zasnovanog nasilja postao je nezaobilazna medijska tema tijekom 2023. i 2024. godine, i u Bosni i Hercegovini i širom svijeta. Činjenici da je femicid jedna od najaktualnijih tema na globalnom nivou, svjedoči i podatak da je talijanska enciklopedija *Treccani Encyclopaedia* 2023. godine femicid izabrala kao riječ godine. (Nagli) porast stope femicida vezuje se za različite faktore, kao što su pandemija koronavirusa i njezine posljedice, jačanje anti-rodnog pokreta itd. Femicid se nerijetko naziva tihim ratom protiv žena (Scendoni & Ricchezze, 2024). Tradicionalni i novi mediji imaju značajnu ulogu ne samo u prijenosu informacija, već i u oblikovanju mišljenja publike o nizu različitih tema, uključujući rodno zasnovano nasilje, konkretno femicid. Cilj istraživanja je utvrditi na koji način i u kojoj mjeri najposrećeniji informativni portal u Bosni i Hercegovini (Klix.ba) izvještava o femicidu. Korpus istraživanja čini 45 članaka o femicidu objavljenih na odabranom portalu u periodu od 1. 9. 2023. do 1. 9. 2024. godine. Za potrebe istraživanja kreiran je Kodni list, a od metoda su korištene kvalitativna i kvantitativna analiza sadržaja.

KIŠA BIZOVIĆ GRGAS

Privlačne, Ali Okrutne: „mean girls“ u romanima „Stanarka napuštene kuće“ i „Opatija Northanger“

Tema izlaganja je analiza „mean girl“ arhetipa u književnosti 19. stoljeća kroz likove Isabelle Thorpe iz *Opatije Northanger* Jane Austen i Annabelle Wilmot iz *Stanarke napuštene kuće* Anne Brontë. Istražit ću kako ovi likovi ujedno odražavaju patrijarhalne stereotipe o ženama (žene su plitke, tašte, manipulativne), ali i pružaju priliku za određeni tip subverzivne interpretacije, odnosno preispitivanja tradicionalne uloge ženskih antagonistkinja. Isabella i Annabella sklone su manipulaciji, te obje koriste svoju ljepotu i šarm kako bi navigirale kroz svijet u kojem žene nemaju mnogo izbora osim da se prilagode muškim pravilima igre – umjesto da se međusobno podržavaju, one se natječu za mušku pažnju i naklonost. Iako su obje u odnosu na glavne junakinje negativne figure, one također, kao što su to opisale Gilbert i Gubar, predstavljaju potisnutu žensku ambiciju, otpor i bijes. Naime, iako se suprotstavljaju glavnim junakinjama, „mean girls“ ih također potiču da preispitaju svoje granice, stavove, ambicije i odnose s drugim ženama, te stoga tvrdim da se time otvara prostor za razmatranje ženske želje za autonomijom i vlastitom narativnom moći. Cilj će izlaganja zato biti istraživanje određene napetosti između želje da se „mean girl“ pobijedi i da se u njoj prepozna snaga, odnosno sagledavanje „mean girl“ likova ne samo kao crno-bijelih antagonistkinja, već i kao mogućih izvora osnaživanja.

LUCAS LEGOVIĆ

Fenomen Disneyevih princeza i rodno uvjetovano nasilje

Ovo izlaganje kritički istražuje fenomen Disneyjevih princeza kroz prizmu rodno uvjetovanog nasilja, analizirajući kako filmski narativi oblikuju i preispituju patrijarhalne norme. Počevši od ranih Disneyjevih filmova s pasivnim, ranjivim princezama poput Snjeguljice, Pepeljuge i Trnoružice, prikazi ženstvenosti često pojačavaju tradicionalne rodne uloge koje su u skladu s rodnim stereotipima. Princeze iz rane faze Disneyjeve produkcije često doživljavaju rodno nasilje kroz ograničenu autonomiju, emocionalno zlostavljanje i podložnost muškim spasiteljima, odražavajući društvena očekivanja o ženskoj pokornosti, strpljenju i šutnji. Kako se Disney razvijao, princeze poput Ariel i Belle prikazane su u dinamičnijim ulogama, ali i dalje se suočavaju s izazovima koji odražavaju suptilnu patrijarhalnu kontrolu, poput Ariel koja se odriče svoga glasa zbog ljubavi prema muškarcu i Bellinog odnosa s nasilnim zarobljivačem u „Ljepotici i zvijeri“. Iako kasniji filmovi poput „Snežnog kraljevstva“ i „Moane“ pokazuju pomake prema osnaživanju žena, neovisnosti i ljubavi koja nije romantična, još uvijek djeluju unutar okvira koji ograničava radikalnije kritike rodne i društvene moći. Ovo istraživanje također se

bavi interseksionalnošću rase i kulture unutar Disneyjevog svijeta princeza, analizirajući kako likovi poput Jasmine, Tiane i Moane osporavaju, ali ponekad i učvršćuju rasne i kulturne stereotipe. Kroz analizu narativa o Disneyjevim princezama, ovaj rad ističe postojanost rodno uvjetovanog nasilja u Disneyjevim filmovima te zagovara kritičniji pristup razumijevanju utjecaja tih kulturnih proizvoda na društvene stavove o spolu, moći i autonomiji.

NAVA GALOVIĆ

Problematika feminističkih praksi u internetskoj kulturi 21. stoljeća

Izlaganje se temelji na radu nazvanom „Problematika feminističkih praksi u internetskoj kulturi 21. stoljeća“ kojemu je cilj ponuditi pregled suvremenih tendencija u okviru neinstitucionalnog feminizma, sa specifičnim naglaskom na istraživanje njihovih odnosa spram pitanja izražavanja negativnih ženskih emocija. Naime, diskurs koji se tiče feminističkih praksi izvan akademskog konteksta prisutan je najviše u javnoj internetskoj sferi (društvene mreže), a u njemu većinski sudjeluju mlade žene. Pomnije razmatranje ove pojave pokazat će kako se tendencije unutar ovog diskursa razlikuju primarno po svojem stavu prema emocionalnosti, ili točnije, načinu na koji potiču ženske subjekte da se odnose prema vlastitim negativnim emocijama kako bi se nosile s patrijarhalnim društvenim sustavom koji ih okružuje. Negativne emocionalne reakcije i (ne)mogućnost izražavanja emocija u oba slučaja se mogu tumačiti kao konkretni odgovori na strukturalno nasilje s kojim se mlade žene svjesno ili nesvjesno obračunavaju. Kronološki prva tendencija, prepoznatljiva u takozvanoj *sad girl* kulturi, u potpunosti se temelji na javnom predstavljanju vlastitih negativnih emocija poput tuge, melankolije ili usamljenosti, obraćajući posebnu pažnju na njihov odnos s mentalnim bolestima. S druge strane se nalazi puno recentniji fenomen takozvanog disocijativnog feminizma čija filozofija vodi potiskivanju negativnih emocija te ih zamjenjuje okrutnošću i sarkazmom. Cilj istraživanja bio je predstaviti moguće probleme koji se kriju iza svake od ovih tendencija, ali isto tako i ukazati na subverzivni potencijal određenih ideja putem njihove prethodne prisutnosti u akademskoj feminističkoj kritici.

TIHANA HREN

Štetni utjecaji šala o seksualnom nasilju

Izlaganje obuhvaća definicije seksualnog nasilja Svjetske zdravstvene organizacije (2002), kao i onu pravnice i aktivistice za ljudska prava, Ivane Radačić (2014). Obradit će se i istraživanje Tendayji Viki i sur. (2014) koji su odlučili istražiti kako seksistički humor utječe na *rape proclivity* i prebacivanje krivnje na žrtvu, te je premisa da će ljudi izloženiji

seksističkom humoru prijaviti veći *rape proclivity*. Ovi će se podaci primijeniti na piramidu (seksualnog) nasilja, prikazujući kako jedni oblici nasilja utječu na druge.

SUBOTA · 23. 11. 2024.

Centar za ženske studije/Memorijalni stan Marije Jurić Zagorke,
Dolac 8, Zagreb

NEDA NOVOSEL

Brakorazvodna parnica Matray-Jurić u kontekstu ugarskoga sudskog sustava (Što otkrivaju mađarski arhivski dokumenti)

O nasilju u braku s Andrijom Matrayem Zagorka uglavnom progovara kroz „Kamen na cesti“, romansiranu autobiografiju za koju pak u jednoj od polemika tvrdi da nije nimalo romansirana. No baveći se i ostalim Zagorkinim tekstovima (autobiografskim i kraćim književnim), u komparaciji s informacijama iz dostupne dokumentacije brakorazvodne parnice, obuhvatit će se teme nasilja u braku, stigme žene koja bi pomislila na razvod te zakonske odredbe koje su pogodovala profitiranju Andrije Matraya, ali koristile i njegovu budućem bračnom životu. U brakorazvodnoj parnici koja se formalno protekla na tri godine, na kraju je presudio najviši sud u Ugarskoj – Kraljevska kurija u Budimpešti. Kroz poglavlja donesenoga jedinstvenoga pravnoga sustava bračnoga prava unutar modernoga Ugarskoga građanskog zakonika iz 1894. (na snazi od 1895.) vidjet ćemo kako su nasilje i preljub zapravo „zastarivi“ i „oprostivi“ kao razlozi raskida bračnoga ugovora, a sukladno tome i na koji je način Zagorka „pogriješila“ te što je presudilo u proglašenju njezine krivnje u kontekstu ugarskoga sudskog sustava. Višegodišnjim istraživanjem Zagorkina života i rada te istraživanjem Matrayevih, za potrebe ove teme, kao i kroz obrazloženja presuda brakorazvodne parnice, otkriveni su podaci koji popunjavaju praznine mozaika nepregledne ostavštine o liku i djelu Marije Jurić Zagorke.

LILLA TRUBICS

Rekonstrukcija bračnih godina u Zagorkinom romanu „Kamen na cesti“

Marija Jurić Zagorka svoj roman „Kamen na cesti“ objavila je u nastavcima u svom prvom ženskom časopisu „Ženski list“ od 1932. do 1934. godine s naslovom „Na cesti: roman jedne spisateljice“. Roman se smatra romansiranom autobiografijom autorice te je često poslužio u rekonstrukciji Zagorkine biografije. Iako su mnogi ukazali na sličnosti između

spisateljice romana i lika Mirjane Grgić, zaključeno je da se ovo djelo mora promatrati kao fikcija. Međutim, ovim predavanjem želi se istaknuti ispreplitanje Zagorkine fikcije s autobiografskim segmentima poput fakcijske komponente romana koja se može prikazati primjerima iz sudskog procesa razvoda između Andrije Matraya i Marije Jurić Zagorke, pronađenima u mađarskim arhivnim dokumentima. U ovom će se radu koncentrirati na one autobiografske podatke (vezano za Mađarsku i muža Mađara, bračnih pitanja i nasilja, odnosno prevare unutar bračnog života) koji se javljaju u spomenutom romanu te koji se mogu iščitati i usporediti s podacima iz brakorazvodne parnice.

GORAN KRAPIĆ

Ulomci Zagorkina romana „Kamen na cesti“ i flaniranje kao poticaj za međupredmetno povezivanje

Ulomci Zagorkina romana „Kamen na cesti“ o nemogućnosti Mirjanina slobodnoga kretanja Zagrebom, što je uočila Maša Grdešić, izvrstan su poticaj za promišljanje odnosa žena i flaniranja. O flanericama u gradovima pisale su, primjerice, Lauren Elkin i Elizabeth Wilson, a o odnosu Zagorkinih likova i flaniranja, uz Mašu Grdešić, primjerice, Biljana Oklopčić i Lucija Saulić. U ovome će se radu ispitati mogućnost korištenja ulomaka romana „Kamen na cesti“ na početku trećega razreda gimnazijske nastave književnosti za ostvarivanje međupredmetnoga povezivanja u skladu s idejom doktorskoga rada u nastajanju autora ovoga izlaganja. Pritom će u središtu pozornosti biti motiv flanerice. S pomoću njega ponudit će se model poticanja razreda na povezivanje ulomaka navedenoga Zagorkina romana s gradivom iz nižih razreda poznatih nastavnih predmeta: stranih jezika (primjerice, prevodnjem i tumačenjem francuskoga izraza *flâneuse* ili čitanjem tekstova slične tematike vezanih uz druge gradove), Povijesti (primjerice, razmatranjem ženskih prava krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća) i Likovne umjetnosti (primjerice, na temelju slika ili fotografija koje prikazuju moguće flanerice i odnos prema njima, čime su se bavile Lauren Elkin i Maša Grdešić) te novih nastavnih predmeta u trećemu razredu: Psihologije u pojedinim smjerovima (primjerice, tumačenjem Maslowljeve hijerarhije motiva na Mirjaninu primjeru), Logikom (primjerice, tumačenjem jednostavnih logičkih pogrešaka na Mirjaninu primjeru) i Sociologijom (primjerice, tumačenjem društvenih uloga na Mirjaninu primjeru).

BILJANA OKLOPČIĆ I BEATRIZ BRKIĆ

Kako su „neuke ženske glave držale tri ugla kuće“: instrumenti rodne (ne)moći u Zagorkinom romanu „Vladko Šaretić“

Ovo će izlaganje propitati interpersonalno i institucionalno rodno nasilje, i otpor istom, kao instrumente rodne (ne)moći u romanu „Vladko Šaretić : Izvorna pripovijest iz zagrebačkoga života“ Marije Jurić Zagorke. Rodna (ne)moć u romanu realizira se u obliku dva međusobno suprotstavljena modela koncepta moći: „moć nad“ (*power over/power as domination*) i „moć za“ (*power to/power as capacity*) (Connolly 1974; Coser 1976; Dowding 1996; Hartsock 1974 and 1983; Karlberg 2005; Lukes 1986; Macpherson 1973; Pitkin 1972; Wartenberg 1990). Jedan od najčešćih instrumenata nad/rodne moći kao dominacije, shvaćene kao neprekinute, relativno stabilne kontrole nad rodno drugačijima, različiti su oblici nasilja. Glavni lik, a time i najčešći vršitelj nasilja usmjerenog prema ženama, mladi je pripadnik zagrebačkog visokog društva Vladko Šaretić. Osim Vladka, muškarci na položaju moći poput njegovog prijatelja Naceka, sina presvijetlog, šefa dućana i činovnika također su istaknuti vršitelji rodnog nasilja, dok se ostali oblici nasilja ostvaruju u odnosu „presvijetlih“ odnosno vladajućih političara i „običnog puka“ ili opozicionalaca. Izlaganje će razmatrati kako negativni verbalni izričaj, vizualna objektivizacija, pasivni i aktivni *bullying*, diskriminacija, rodni stereotipi, klasna nejednakost i nepotizam, seksualno uznemiravanje Zdenke na radnom mjestu i u privatnom prostoru, emocionalni vampirizam, emocionalna ucjena i manipulacija u odnosu Vladka i kasirice Zdenke Zabić, uz ekonomsko nasilje, fizičku brutalnost i cenzuru koju vlada koristi kao sredstva protiv otpora građana i seljaštva, kao oblici interpersonalnog i institucionalnog rodnog nasilja omogućavaju provedbu rodne moći kao dominacije u romanu „Vladko Šaretić“. Drugi pak model koncepta rodne moći – moć za/moć kao sposobnost, definirane kao sposobnost transformacije i provođenja promjena, svoj izričaj pronalazi u sposobnosti propitivanja, transgresije i subverzije nasilnih obrazaca ponašanja. U romanu se ovaj model moći, kako će izlaganje pokazati, realizira kao otpor rodnom nasilju/subverzija rodnog nasilja kroz odbacivanje rodne objektivizacije, otpor viktimizaciji te protofeminističke i socijalističke ideje ženskih likova romana (Zdenke Zabić i Emice Prosić) koje roman potvrđuju kao kritiku u borbi za bolji privatni i javni položaj te prava žena i hrvatska politička prava.

MONIKA JURKOVAC**Benigna i maligna agresija na primjeru romana „Malleus Maleficarum“ Marije Jurić Zagorke i romana „Rogus“ Ivane Šojat**

Izlaganje polazi od pojašnjenja i glavnih karakteristika pojmova benigne (defenzivna i reaktivna) i maligne (destruktivna i okrutna) agresije koje u djelu „Anatomija ljudske destruktivnosti“ problematizira psihoanalitičar Erich Fromm. Benigna agresija podrazumijeva podjelu na pseudoagresiju (nehotična agresija, nestašna agresija i samopotvrđujuća agresija) i defenzivnu agresiju (narcisoidnost, konformistička agresija, instrumentalna agresija). Takve postavke ukazuju na agresiju usmjerenu na preživljavanje, a ne isključivo na destrukciju. S druge strane, malignu agresiju Fromm opisuje kao *specijalnu ljudsku sklonost uništavanju i težnjom za apsolutnom vlašću*, a dijeli je na sadizam i nekrofiliju. Radnje romana „Malleus Maleficarum“ (1914) hrvatske novinarkice i književnice Marije Jurić Zagorke te roman „Rogus“ (2023) hrvatske književnice i prevoditeljice Ivane Šojat, povezane su na nekoliko razina, a najvažnije su tematika progona vještica, mizoginija i položaj žena unutar patrijarhalnoga društva. Budući da u navedenim romanima nailazimo na prikaz rodno uvjetovanoga nasilja (emocionalno, fizičko, seksualno, emocionalno i drugo), cilj rada je analizirati Frommovu benignu i malignu agresiju na primjeru spomenutih romana te istražiti načine manifestacije i implikacije obje agresije u povijesnom kontekstu radnji romana.

JULIJANA KOVAČEVIĆ-KOTORIĆ**Rodno uvjetovano nasilje i književna ekspresija u djelima „Grička vještica“ Marije Jurić Zagorke i „Anikinih vremena“ Ive Andrića**

U ovome se izlaganju istražuje i analizira prikaz rodno uvjetovanog nasilja nad ženama u književnim djelima „Grička vještica“ i „Anikina vremena“, te je njegov cilj analizirati kako ovi autori prikazuju i kritiziraju društvene norme koje pokreću takvo nasilje. Koristeći komparativnu analizu i feminističku kritiku, istražuju se njihove književne tehnike i povijesni kontekst nudeći tako nova čitanja navedenih djela. Zagorka kroz Neru simbolizira otpor protiv patrijarhalne potlačenosti, dok Andrićev prikaz Anike naglašava složenost rodne potlačenosti unutar specifične kulture. Razmatra se kako književni likovi poput Nere i Anike osvjetljavaju borbu protiv represivnih struktura. Autori kroz svoje likove potiču kritičku refleksiju o nejednakosti i nasilju. Ovo izlaganje doprinosi širem razumijevanju društvenih dinamika i uloge književnosti kao platforme za promicanje rodne jednakosti.

EMANUELA HERCEG

Elementi mizoginije i feminizma u Držićevim djelima

Marin Držić, jedan od najvažnijih hrvatskih književnika renesansnog razdoblja, poznat po satiričkim komedijama i dramama, inspiraciju za svoja djela crpio je iz dubrovačke svakodnevice pri čemu analitički i detaljno pristupa opisivanju ljudskoga ponašanja. U svojim se djelima kroz kritičku perspektivu bavi temama poput braka i općenito društvenih normi, ukazujući na probleme nasilja, probleme zlostavljanja i licemjerje, dotičući se svih ostalih, tada društveno prihvatljivih, obrazaca ponašanja. Položaj žene u renesansnom Dubrovniku bio je unaprijed patrijarhalno određen, a njezina glavna svrha bila je biološka reprodukcija unutar braka kao zajednice između inferiorne žene i dominantnoga muškarca. Žene koje bi se u takvom strogom konzervativnom okružju pobunile i pokazivale otpor bile bi kažnjene. Povijesni dokumenti iz kojih se iščitava položaj žene u renesansnom Dubrovniku i usporedno čitanje Držićevih djela potvrđuju društvenu percepciju žena kao posljedicu neupitnog patrijarhalnog društvenog koncepta koji je nametao ženama inferiorni položaj i uvjerenje da su žene pasivni i marginalizirani članovi društva. U ovome izlaganju bavit ćemo se Držićevim djelima u kojima se mogu naći brojne potvrde mizoginog diskursa, ali i prezentacijom ženskih likova koji pružaju otpor nametnutim društvenim normama i njihovom depasivizacijom u društvu.

MIERELA BERBIĆ-IMŠIROVIĆ

Rod i nasilje: romani i pripovijetke Ive Andrića

Izlaganje tematizira Andrićeve romane i pripovijetke koji iz „feminističke“ vizure otvaraju problematiku nasilja nad ženama. Posebno će biti zanimljivo pratiti naratološko razjedinjavanje glasa pripovjedača od točki gledišta likova ili kolektiva, kako bi se u prostor „između“ upisala moguća značenja: pitanje roda, posebno kroz prikaz disolucija koje vode tragedijama sile i opresije te postaju remetilački faktor kreirane šire slike društva (semiosfere/J. M. Lotman). Široko postavljen izvor istraživanja omogućava propitivanje teze da diferentni društveni, povijesni i sociološki konteksti mijenjaju i „modele“ (s)provođenja nasilja kao i njegove konsekvence. Posebno će nas zanimati fenomen samokažnjavanja, odnosno izbor smrti u kontekstu rečenih opresija, pri čemu se ženski likovi najčešće „odlučuju“ za samoubojstvo, zapravo interpelirani i prisiljeni na taj čin. Suprotno, suicid može označiti apsolutni izraz prakticiranja slobode, kao trenutak u kojem će *identitet raskinuti zavisnost od ontičkog logosa* (Kant). Od „Travničke hronike“ i Ana Marije te gospode Davil, preko „Čuprije“ i Lotike ili Fate Avdagine, do Mare („Mara milosnica“), Anike („Anikina vremena“), Rifke („Ljubav u kasabi“) i drugih, pripovijest će uvijek manje-više slijediti isti obrazac opresije nad ženama: izbori

se plaćaju životom, a one junakinje koje prolaze kroz specifične mreže mentalnog ili seksualnog nasilja i manipulacija nerijetko doživljavaju slom identiteta i gubitak pouzdanog uporišta za Sepstvo.

TEA ROGIĆ MUSA

Proza jeze: „Medaljoni“ Zofije Nałkowske

U izlaganju ćemo govoriti o zbirci kratkih proza „Medaljoni“ poljske spisateljice Zofije Nałkowske, jedne od najvažnijih autorica poljskoga modernizma. Kao članica komisije za istraživanje njemačkih zločina na tlu Poljske nakon Drugoga svjetskoga rata (*Główna Komisja Badania Zbrodni Niemieckich w Polsce*), Nałkowska je, po službenoj dužnosti, svjedočila tragovima i ostacima njemačkih zločina izvan koncentracijskih logora. Zbirka „Medaljoni“ (Varšava, 1946; hrvatski prijevod Julije Benešić, Zagreb, 1948) iznimka je u njezinu proznom opusu, odmak od uobičajena – razvedenoga pa i „raspričanoga“ – pripovjednoga stila njezinih predratnih romana, i djelo koje se u kritičkoj recepciji čitalo ponajprije kao dokument vremena i iskustava stvarnih ljudi. Imajući na umu da poticaj prozama jest autoričino zbiljsko suočavanje sa svjedočenjima preživjelih, tvrdimo da zbirka nije dokumentarna proza nego proza jeze. U njoj ne možemo naći konkretne podatke o pojedincima i mjestima, ne zbog nepouzdanosti pripovjedačice ili njezine manjkave obaviještenosti, već zbog njezina poetičkoga izbora – nailazimo na jezovito ozračje praznine i suhoće, radikalnu pripovjednu svedenost, ogoljelost pripovjedačice koja književnost razumijeva kao jedini mogući odgovor na nasilje koje je okružuje. Kako zbirka donosi i portrete niza ženskih likova, naš će fokus biti ponajprije na njima, osobito na kratkoj priči „Grobarka“ (*Kobieta cmentarna*), na primjeru koje ćemo pokušati pokazati pripovjednu i psihološku metodu Zofije Nałkowske.

S obzirom na to da je autorica za vrijeme međuraća višestruko bila povezana s hrvatskom književnošću, naglasit ćemo važnost poznavanja njezina opusa u hrvatskoj sredini jer je njezina uloga u povijesti poljsko-hrvatskih književnih veza 1930-ih i 1940-ih jedna od ključnih. Nadalje, riječ je o autorici koja je preživjela nacističku okupaciju Varšave (u kojoj je nestala prepiska s Krležom) te je i njezina biografija dokaz kadšto začudna prepletanja nasilja, institucija i roda, nepouzdanosti bilo kakve institucionalne i javne uloge žene književnice te njezine neželjene, a nametnute ovisnosti o političkim i, nažalost, književnim središtima moći. Kako bismo dokumentirali njezino ratno preživljavanje, i kontekstualizirali prve poratne književne tekstove iz zbirke „Medaljoni“, prezentirat ćemo ulomke iz njezina dnevnika za vrijeme rata i u prvim godinama poraća (kad putuje u Jugoslaviju na kongres Saveza književnika, gdje je bila jedina ženska govornica, i posljednji se put uživo susreće s Krležom) i autentične fotografije iz okupirane Varšave.

PETRA KOBER**Rodno i institucionalno nasilje u romanima Alena Bovića: „Ne plači stara, to je od batina“**

Djela Alena Bovića jedan su od sirovijih primjera stvarnosne proze koja tematizira zagrebačku svakodnevicu. Dok prvi roman „Metastaze“ u središte stavlja živote marginalnih likova, u „Ljudožderu vegetarijancu“ kritički se prikazuju institucije, nositelji moći u društvu, korumpirano zdravstvo i policija. U Bovićevoj portretu zagrebačkog društva od margine do elite provlači se tema nasilja prema ženama koje je dio kulture u privatnoj i javnoj sferi. U „Metastazama“ je verbalno i fizičko nasilje prema ženi dio identiteta lika, ono se normalizira u okviru kulture marginalnog zagrebačkog kvarta, dio je koda žargonske proze i slike svakodnevice. Žena je ondje prikazana kao spremačica, kuharica, seksualni objekt i žrtva te je moguće pratiti svojevrsnu genezu nasilja uvjetovanu odgojem i kulturom. Ona se očituje u seksualnoj objektivizaciji žena i silovanju pri čemu izostaje bilo kakva reakcija okoline što otvara pitanje odnosa prema ženama u ljubavnom odnosu i kulturi. Prikaz međuljudskih odnosa obilježen je tjelesnošću i seksualnošću, ali i klasnim pitanjima i obiteljskom psihopatologijom čime ovaj roman otkriva rane suvremenog društva. Premješajući se u drugom romanu u javnu sferu, pripovjedač kritički prikazuje institucije u kojima su nositelji moći muškarci, a žene su nerijetko žrtve mobinga, ponižene i svedene na seksualne objekte čime se problematizira nasilje nositelja moći prema njima. Odnos prema ženskom tijelu, majčinstvu i trudnoći čiji su lajtmotiv ilegalni abortusi otkriva naličje hrvatskog zdravstva obilježeno normalizacijom seksualnog nasilja, silovanja i maloljetničke prostitucije, ilegalnom trgovinom organima, lažiranjem nalaza i drugim oblicima nasilja i iskorištavanja ženskog tijela. Institucionalno nasilje zataškava se i prešućuje, kao i odnos prema ženama u radnom okruženju gdje su izložene verbalnom i seksualnom nasilju te se njihovo znanje i rad obezvrjeđuju. No književni tekst upravo sudbine onih koji su poniženi i prešućeni stavlja u središte stvarajući preraspodjelu moći u kojoj ono prešućeno postaje glavna tema. Ukazujući na spomenute probleme, Bovićevi romani simbolička su pljuska suvremenom društvu koja raskrinkava sve njegove tabue i suočava ga s njegovim najmračnijim sferama.

Centar za ženske studije

Dolac 8, 10000 Zagreb

TEL/FAX: 01 4872 406

E-MAIL: zagorka@zenstud.hr

URL: www.zenstud.hr, www.zagorka.net

**Odsjek za komparativnu književnost,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu**

Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

TEL/FAX: 01 6120 212

URL: www.ffzg.hr/kompk/

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo Sveučilišta Sjever

Trg dr. Žarka Dolinara 1, Koprivnica

TEL: 048/499-909

URL: www.unin.hr/

DIZAJN I PRIJELOM: Ruta

PROGRAM PODUPIRU: Grad Zagreb i Ministarstvo kulture i medija

Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media
Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija

